

TELEGRAFUL ROMAN.

Telegraful este de doi ori pe
септень: Меркря ши Сьмьта.
— Пренсерация се аче дн
Сийс ла еспедитра фоеи; не ача
ръ ла Ч. Р. поде, къ кам гата, при
скрисори фракте, адресате кьтре
еспедитра.

No 8. ANUL I.

Ciuiș 28. Ianuarîș 1853.

Преция пренсерациясе пентр
Сийс есте не ан 7. е. л. м. к.; еар
не о жьмьтате де ан 3. е. л. 30. кр.
— Пентр челелате кьрди аче
Трансильваніи ши пентр провинция
дин Монархія не ан 8. е. л. еар
не о жьмьтате де ан 4. е. л. —
Испрателе се вьтателе къ 4. кр.
шрала къ сарве шич.

Монархія Австриакъ Трансильванія.

Че с'а скрисъ ши с'а тиньритъ пълъ акъм пентр
попорълъ ромънъ? Ши кьм с'а скрисъ ши с'а
тиньритъ? (Капетъ.)

Сире а дслега днтревьриле ачестеа маї пе кьртъ, пь не
вомъ с'и пълъ ла Траіан, каре а днмьлтатъ пе стрьмьшиї попоръ
лї ромънъ дн дерице ачестеа; кьчї дн епока дела дьксълї ши пъ
пъ ла Аврелианъ п'авемъ сь аръгъмъ алте моньменте литерарї, декъ
кьтї инскрипцияї дене антиквьдїле ресїпїте песте тотъ пьмьлтатъ
дериоръ ачестора. Нъ пе вомъ с'и нїчї ла епока ачееа а барварїеї,
каре дьнъ Аврелианъ ши кьдереа днтревьдїеї romane с'а днтисъ
песте тотъ Европа; кьчї дн тїпнїї ачеї гросоланї, лїмва ромънъ
а кьзътъ сьв domnia лїмвеї славопе дн бесерїкъ ши политїкъ, ши
п'авемъ дн прївїнда литерарї че аръта декътѣ дїпоме скрисе де
Прїнчїї ромънї дн лїмва славопѣ. Дар дндешертъ пе вомъ с'и шї
ла епока ачееа маї сїнїпъ кьндѣ, дьнъ реставрациянеа щїнделоръ
дн Европа, Ромънїї шїаъ десровїтѣ лїмва де сьв domnia ачелѣї
стрьїне; кьчї ши дн тїпнїї ачеїа пь пе а ремасъ алтѣ, пощенїре
декътѣ еар пьмаї дїпоме ши нїде кронїче, каре сьнтѣ скрисе къ
слове, дьсчелъ пьдїнъ сьнтѣ дн лїмва ромънъ. Пьнкътѣ де vnde
вомъ дичене ва еї епока, кьндѣ днтревьндїареа тїнарїкьлї с'а днтре
дъсчї ла попорълъ ромънъ; пентр къ де атънчї днкьчї с'а скрисъ
ши с'а тиньритъ маї мьлтѣ, ши кам де атънчї се пьте зїче къ дичене
ши литератъра ромънъ.

Попорълъ ромънъ а фостъ тотъдезна ши ва еї релициосъ, ши е
венїеметеле ши фаталїтїде лї аъ днтемеїатъ ши маї мьлтѣ дн
їнїма лї сїмїдїлї релициосїтїдїї, къ каре с'а тьпгьїатъ дн некас
рїле де аадъ, ши шїа пьтрїтѣ еперанга пентръ энъ вїторїї маї
внѣ. Ашїа пе ла жьмьтатеа секъзълї 16-ле а кьпоскьтѣ фачерїле
де бїне а ле тїнарїкьлї, ши челе дїпгьї кьрди, скрисе, traduce ши
тиньрїте дн лїмва ромънъ аъ фостъ кьрди релициосе, теологїче, лї
терїрїче ши моралї, чееа че с'а копїнзатъ ши дн секъзълї 17-леа ши
дн чеї вьртїторї. Дар пе льнгъ тревьїндїеле релициосе, попорълъ
маї авеа ши алте тревьїндїе; елъ череа ши алте кьрди де гьстѣ ши
петречере, де фолосъ ши дьвьдътъръ, ши пела дичевътълъ секъзълї
18-ле довьндї ши кьрди профане прекум: Alexandria, Cın
dїпа фїлософьлѣ, флорѣа дьрвїоръ ши алтеле. Есте дьндешертъ
къ ачесте продукте нїчї литерарїе докьментѣзъ прьвнїа кьлтърѣї по
порълї ромънъ де атънчї; дар елъ крескъ къ днчетълъ дн днпъ
терїндїсе, черъ пьтрїмьлтъ маї солїдѣ. Дьнъ жьмьтатеа секъзълї
18-леа, нїде вьрвадї маї ромънї дьвьдїрѣ литератъра ромънъ къ
фїлософия лї Кантѣ, къ Історїа Шїверсалѣ де Millot, къ Реторїкъ,
Грамагїкъ ши къ алте асемеенеа кьрди солїде, дн каре мьлте
закъ ши асгьлї манскресїе ши петїпърїте. Ачесте кьрди аъ дьмьл
дїтѣ тарѣ спїрїтълъ ромънѣскъ ши аъ продъсчъ энъ фолосъ петър
їнїтѣ; дар маса попорълї, каре пь дьвьда маї мьлтѣ ши нїчї щїа
маї мьлтѣ декътѣ а чегї, се фолосїа фьрте пьдїнъ де ачестѣ литер
атърѣ дьлатѣ.

Днпечътълъ секъзълї 19-леа а фостъ фьрте продуктївъ дн лї
тератъра ромънъ, атътѣ пентр пьвїкьлї маї кьлтїватѣ, кьтѣ ши пент
тръ маса попорълї де жоєѣ. Де атънчї днкьчї се днтмьлдрї лї
терациї ромънї, ши ешїрѣ ла льмїпъ о мьлгїме де кьрди де щїнде
дьялте, ши энъ роїѣ де продукте литерарї велегрїкїче оріїналі ши
традъкїдїї. Дн ачестѣ тїпнїї фериїтѣ пь с'аъ трекътѣ къ ведереа
нїчї тревьїндїеле маїерїалї ши моралї але масеї попорълї; пентр

днтревьдїреа етърї лї маїерїалѣ с'аъ пьвїкьлѣ кьрди де екопо
нїкъ, прекум: economia стьпїоръ, дьвьдѣтъръ пентр прѣсїреа
картофїлоръ, пентр крещереа вертїлоръ де мьлтасъ, пентр фаче
рїа захарьлї дн мьстълъ де жьгаєтъръ ши дн тьлѣеле де кькьрзълъ,
ши алте асемеенеа кьрди попларї фолосїторїе; еар пентр дес
волтарѣа гьстълї де чїтїтѣ, пентр петречере, мьлгьмїре ши фолосъ
с'аъ тиньрїтѣ Патїмїле лї Христосъ, Історїа лї Аргрїръ, фьвгїеле
лї Есонъ ши о мьлгїме де алте асемеене кьрди шїорѣ дн поєїѣ
ши дн проєкъ. Дар челъ маї дьялѣ своръ а льатъ литератъра дн
анїї ачегї дн вьртѣ, дькьтѣ маї тьте рамьреле щїнделоръ дьялте
с'аъ дьвьдїтѣ къ литератъреле лоръ. С'аъ тиньрїтѣ Фїлософїї, Ма
тематїкї, Фїсїкї, Історїї, Географїї ши алте кьрди каре се днїѣ де
domїнїкьлї щїнделоръ дьялте; прогрескълї дьсчелъ маї марѣ с'а
фькьтѣ дн велегрїкїкъ, каре пьте аръта энъ леїонѣ де продукте
литерарї де фелълї ачестеа. Есте еперанцѣ къ литератъра ромънъ
дьялїтгьндѣ къ нашї де зряшї, ва аажїндїе ла градълъ дн каре се
афьл литератъреле алторъ попорѣ льмїпате. Дар пе льнгъ їнтере
селе пьвїкьлї кьлтїватѣ, п'аръ тревьї сь се дее зїгьрїї попорълъ
каре тревьї сь се кьлтївеле, ши аръ тревьїе къ сь се ресектезе
тьте тревьїндїеле лї маїерїалї ши моралї. Акъм кьндѣ скьлеле
попоралї се днтмьлдекъ, кьндѣ тїперїмеа сколастикъ креще ши
кьлѣ се фьртѣтѣ энъ пьвїкьлї пьтеросъ де чїгїорї дн попоръ, аръ
тревьї пе льнгъ поєїї ши алте кьрди де петречере, сь се пьвїче
пентр дьпскьлї кьрди попларї де ачелеа, каре сьлѣ дьвече о е
копомїкъ де кьпнъ маї радїснвїле; сьї дьсфьфеле сїмїдї пентръ
окъпацинїїндїстрїалї; ши сьлѣ дьдемне ла днтрепрїндѣрї де не
гоцъ, прїп каре сїпгьре се кьлтївѣ ши се фериїче.

Дар кьм с'а скрисъ ши се скріе ромънѣе дн монархїа ав
стрїакъ? Аъ фостѣ ши сьнтѣ фьрте мьлди скріїторї ромънї, дьвь
дїцї ши ервїдїї; дар фьрте пьдїнї аъ скрисъ ши скрисъ бїне. Зї
черїле ши еспресїнїле челе днтревьїндїєзъ сьнтѣ ромънѣдї; дьсч
сїптаксеа, констръкциїнеа ши етїлѣлї сьнтѣ къ тотълѣ стрьїне. А
честѣ скріїторї п'аъ фостѣ порочїдї де а сьдїдїа лїмва ромънъ дн
Грамагїка еї, дн кьрди челе бьне че с'аъ скрисъ днтрапане. Неа
вьндѣ Ромънїї скьлеле дьялте, еї аъ дьвьдїатѣ щїндїеле дн лїмве
стрьїне, кьм амъ зїче дн лїмва латїнъ, германъ сьѣ маїаръ.
Лїмвеле ачестеа потъ сь фїе авте дн зїчерї ши еспресїнї; дар
сїптаксеа лоръ есте днторъскъ, констръкциїнеа періодїкъ, ши етї
лѣлї пь е нїчї декъм патърале. Нїмїка пь е маї шїорѣ декътѣ ка
екріїторїї ачеїа, карїї п'аъ сьдїатѣ лїмва ромънъ, сь фїе транї де
есемпльлѣ лїмвелор пе каре леа дьвьдїатѣ, ши кьнд скрії ромъ
нѣе, сь днтревьїндїєзѣ етїлѣлї латїнъ, германъ сьѣ маїаръ.
Шїї дн скріїторїї аъ днпнїсчї ши днпнїгъ ши асгьлї какоетеле ачест
а ашїа де департе, дькьтѣ къ кьтѣ днторъскъ, свьческъ ши скїмо
посекъ сгїтълъ ромънѣскъ маї мьлтѣ, къ атътѣ лї се парѣ къ скрії
маї бїне ромънѣе. Дар пь е ашїа. Лїмва ромънъ п'аре нїчї о
афїнїтате къ лїмва германъ сьѣ маїаръ, ши ачела каре кьндѣ
скріе ромънѣе, їмїтѣзъ етїлѣлї ачелоръ лїмве, стрїкъ лїмва ро
мънѣскъ. Къ лїмва латїнъ сьтѣ дн маї стрїнѣс лентъръ, пентръ
къ дьнъ кьмъ зїкъ ервїдїїї зна алтеїа есте орії мамъ сьѣ фїгъ; къ
тьте ачесте, етїлѣлї лїмвеї латїне, пь се маї потрївѣе асгьлї пент
рѣ лїмва ромънъ; де дьнъ кьм пь се потрївѣе пентр лїмва італїа
нъ, францїосъ, спанїолъ, португьсѣ, къ каре лїмва ромънъ есте
соръ бьлп. Ачесте лїмве пь сьфьере сїптаксе днторъскъ, констрък
циїне періодїкъ ши етїлъ скїмопосїтѣ, прїп вьраре нїчї лїмва ро
мънъ. Декъ Германьлї ши Маїарьлї скріе днторъскъ сьчїтѣ, ап

цивил кз каре дши хрънескэ фамилие. Че е dar de фькэтэ? Съ ес-квсътэ пе фиеине орї кз че претескэ ва еши длаинте, шї съ лъсътэ лъкрарїе съ тєргъ шї дп тїмпэлэ ачестэ фєрїчїтэ, прєкшї ащ перєк маї длаинте кз етє де снї? Че фолосєскэ пе попорѳ дрептзрїе а-челе фршѳсе кшїгїтє, дєкът нз е чїне сълл днведє шї сълл пов-цвєскэ кшї се съ фолосєскэ де дансєлє? А кшї ва фї vїna, дєкът прїп пєвългєрє дп сємъ шї прїп деспрєцїрєа бїпєлѳ шї а интересєлорѳ челорѳ скшїпе а ле попорѳлѳ, се ва да оккасієне зршїшїлорѳ де а дпкърка кз влєстєтє цєрѳла торшїлєлорѳ ачєлорє карїї трїєскэ аккшї?

Дар нз: пої крєдєтѳ шї спєрїтѳ тарє, кз тоїї карїї снїтѳ ап-прїпє де попорѳ, карїї снїтѳ дп фршїтєа лѳї, карїї ащ їпєлїшїцѳ шї потєрє асспра лѳї, се ворѳ мїшка, ворѳ пшє тѳпа, шї ворѳ лъкра пєнтрѳ дшїлїрєа бїпєлѳ шї а фєрїчїрїї лѳї. Прєоїїї се ворѳ пє-тршїдє кз дєсєвѳршїрє де кшїтарєа шї посїсієнєа лорѳ чєа сєлїтѳ, шї атлѳ прїп дшївѳдєтѳрѳ кѳтѳ шї прїп єсємїлє вшє, ворѳ лъкра кз зєлѳ дп вїа Домшїлѳ; шї атлѳчї фїїї лорѳ сѳфлєтєцїї, десєрѳ-кшїдсє де пєравзрїдє чєлє рєлє шї дшївѳрїшїкшїдѳ чєлє вшє, дшї ворѳ дшївѳлїтѳдї старєа лорѳ матєрїєлє шї морєлє, шї прїп фєрї-чїрєа лорѳ парїєлє ва крєщє фєрїчїрєа попорѳлѳ дшїтєрѳ. Дшї-вѳдєтєрїї ворѳ кшїшїє їмпортєнцїє дєрєгѳтєрїє чє лї с'а дшїкредїн-цїєтѳ, шї прїп дшївѳдєтѳрѳ солїдѳ шї крєщєрє морєлє чє ворѳ да тї-пєрїтєї, ворѳ форма ѳмєнї лшїпєнцїї, крєщїнї євєлїшїшї, сшїпшїї крєдїнцїшї, спрє лєшїа пшєлѳї лорѳ шї спрє бїпєлє шї фєрїчїрєа попорѳлѳ. Дєрєгѳтєрїї комшїтїїлорѳ дшї ворѳ дшїтєрїєнцїє бїпє їпєлїшїа шї потєрєа чє ащ асспра лъкшїтєрїлорѳ комшїтїїлорѳ; ворѳ дшїгрїї де дшїфршїсєцїєрєа бєсєрїчєї шї де дшївѳлїтѳдїрєа стѳрїї Прєоїїлорѳ; ворѳ дшїтємєїа скѳлє вшє шї ворѳ рєсплїтї кшї сє кшїпє остєпєлїлє дшївѳдєтєрїлорѳ; ворѳ дшїгрїї де дшїфршїсє-цїєрєа шї кшїрїєнїє комшїтїїлорѳ, де дшїфршїлє шї де тѳтє дшї-лєспїрїлє лорѳ; шї нз ворѳ трєчє кз вєдєрєа нїмїкє кз конпрїєлє лє вшїа пєтрєчєрє, пєчє шї пшїлѳтїрєа лъкшїтєрїлорѳ.

Атлѳчї ва крєщє сєкѳрѳ бїпєлє попорѳлѳ, шї ва дшїлорї фршї-тєскѳ фєрїчїрєа лѳї; зршїшї ворѳ бїпє кшїлїтє пє чєї чє лє ащ прє-гѳтїтѳ зшї вїтѳрїѳ дшїчє; шї Dshїnєzєлѳ ва рєсплїтї остєпєлїлє тѳ-тѳрѳрєа, карїї ащ асєдєтѳ пєнтрѳ дшїтємєїєрєа ачєстєї стѳрїї дорїтѳ!

Арадѳ 17 Іануєрїѳ. Дп анїї нз дємшїлѳ трєкшїї, кшїдѳ Прє Опорєтѳлѳ Домшї Патрїшїї Нонєскєл, Архїмєндрїтѳлѳ Оповєї шї Адмїнїстрєторєлє дїєчєсєї Арєдѳлѳї, кє Прєтѳ-Дїєкѳнѳ сє аф-лє Профєсєрє де Теолѳгїї дп їстїтѳтѳлѳї клєрїкєлє арєданѳ, прїп зєлѳлѳ, дшїдємшїєрєа шї стѳрїєнцїє сєа, с'а фѳстѳ дшїтємєїєтѳ о бї-лїєтєкѳ пє сєтєа ачєстѳї їстїтѳтѳ пєнтрѳ трєбшїнцїє шї фѳлосѳлѳї клєрїчїлорѳ. Ачєстѳ тїпєрѳ бїлїєтєкѳ, пєртє прїп ѳфєртє бєнєвѳ-лє де кѳрїї нї де вєнїї, пєртє прїп пєѳѳєсїтєлє шї ашїєа зїкшїдѳ маї сїлїтєрїєлє стѳрїєнцїє а лє дшїчєпѳтєрїєлѳї єї, крєскѳ пѳлѳ лє 339 асторїї дп маї пшїлє вѳлшїє, дшїлѳ кшї сє вєдє дїп дшїсємшїрїє архїєлѳї ачєстѳї їстїтѳтѳ. Кѳтрє ачєстѳа, пєнтрѳ кє кз тїмпэлѳ єлѳ пѳтѳ шї маї пшїлѳї шї а дшїлєвѳцїї шї а ащєчє фѳлосѳї тїпєрїєї, фшї-дєтєрєлє а маї дєнєскѳ шї дп кєсєа де пѳтѳрєа дїп Арєд 43 єл. т. к. пєнтрѳ крєщєрєа шї прѳспєрєа ачєстєї бїлїєтєчє. Пєнтрѳ ачєстє кшїєтє фршїѳє, пєнтрѳ ачєстє стѳрїєнцїє вѳрѳлѳєцїї шї пєнтрѳ а-чєстє фєнтє цєпєрїѳє, фшїдєтєрєлє бїлїєтєчєї шїєа фькэтѳ зшїдѳ ншє кєрє рєсплїтѳ кз пшїчєрє дшїтєрє попорѳлѳ рѳтшїлѳ. Профєсєрїїї зршїтєрїї прєдїшїдѳ ачєстѳ бїлїєтєкѳ дшїлѳ їмпортєнцїє єї, ѳ пѳтѳрє-рѳ кз сїпчєрїтєа кє зшї дєпѳсїтѳ сѳлїтѳ пѳлѳ лє прѳрѳшїпєрєа трє-кшїєлорѳ євєнїєтє, кшїдѳ їстїтѳтѳлѳї клєрїкєлѳ нз атлѳї дїп єтѳ-тѳтѳлѳ армєлорѳ, кѳтѳ дїп алтє дшїшїрєїєзрїї, фѳ пєпѳрѳчїтѳ а ашїєлє. Кз ачєстѳ ашїєлєрє а їстїтѳтѳлѳї бїлїєтєкє а сѳфєрїтѳ маї шї сїпцїтѳрїє дєлє; дєспрє ѳ пєртє кшїчї пшїлє кѳрїї карє с'ащ фѳстѳ дєтѳ маї длаїнтє спрє чєтїрє лє зшїї дїп клєрїчїї карїї пє зршї с'ащ прєоїїтѳ, шї лє прїєдїцїї, нз с'ащ маї дшїтєрѳ дшїлєпѳї; єар дєспрє алтѳ пєртє кз оккасієнєа вѳгѳлорѳ дшїтшїлєтє лє Ар-єд дшїтєрє їмперїєлѳї шї рєвѳлѳцїєнєрїї, стѳрїєрѳгшїдсє дєлє зшї лѳкѳ лє алтѳлѳ пєнтрѳ скѳпєрє, а пѳтїмїтѳ пшїлє пєрдєрї Кз тѳтє ачєстє пє кѳтѳ ащ лєатѳї дшїпрєцїєзрїєлє ачєлє фєталї, с'а пѳєѳ тѳтѳ сїпцїдєа, кє атлѳї їпєтршїєнтєлє їстїтѳтѳлѳї, кѳтѳ шї рємшї-цєлє бїлїєтєчєї сѳ сє пѳтѳрєчє пѳлѳ дп ашїлѳ 1851, кшїдѳ прє Опо-рєтѳлѳ Домшї фшїдєтєрє, ѳрїдшїдсє Адмїнїстрєторє алѳ дїєчєсєї, а пшїлѳтїтѳ бїлїєтєкє дїп гѳрє пєрїчїєнїї.

Дшїлѳ чє дп ашїлѳ 1852 прїп пѳрїптѳєскє дшїзрєрє а М. С. Дшїпѳрєтѳлѳї шї прїп дїспѳсїсієнєа Сѳїпцїєнїєї Сєлє Патрїєрѳлѳї сєрбєскѳ, а рєжїєвїєтѳ їстїтѳтѳлѳї клєрїкєлє, зшїа дїп чєлє дїп тѳїѳ дшїгрїїрїї а лє пѳстрє а фѳстѳ кє сѳ сє рєжїєвїє шї бїлїєтєкє. Дшї-тѳ чєрчєтєрєа кєтєлѳлѳї кѳрїїлорѳ шї дшїлѳ дшїрєцїєтєрєа лорѳ с'а вєзѳтѳ, кѳ дїп 339 асторїї сє афлѳ дп фїпцїє 258, шї кѳ прїп зршїєрє лїпсєскѳ 81. Ачєстѳ лїпсѳ кз атлѳтѳ єстє маї мєрє шї маї сїпцїтѳрїє, кз кѳтѳ дп дїєчєсєа Арєдѳлѳї, дп пєрїфєрїє чєтѳдїї ачє-стєїєа снїтєтѳ дєпѳрѳтєдїї де їстїтѳтє лїтєрєрїє рѳмєнє дїпшїєлѳї, шї нз снїтѳ алтє бїлїєтєчє рѳмєнє дєкѳтѳ ачєстѳа а їстїтѳтѳлѳї клєрїкєлє. Дєчї спрє а кѳррєспѳнєдє їнтєнцїєнїєї прє Опорєтѳлѳї Домшїї фшїдєтєрє, спрє а стѳрїєцє рєсїєнєлє шї дшїпѳрѳшїєтєлє кѳрїї шї спрє а кѳмплєтє ачєстѳ modєстѳ бїлїєтєкѳ, пє вєдємѳ дшїдєтєрєацїї де а пшїлѳкє шї а прѳвѳкє пє тоїї, лє карїї с'арѳ афлє дшї пєстрєрє кѳрїїлє карє лїпсєскѳ, кє сѳ бїпєвѳїєскѳ а лє ащєчє дшїлєпѳї шї а прїмїи пшїлѳтѳїрєа пѳстрѳ кѳ лє ащ скѳпєтѳ дїп пєїрє. Тотѳ ѳдєтѳ пє фѳлосїмѳ де оккасієнєа ачєстѳа де а пє адрєсєа кѳ-трє їнїмїлє чєлє кєлє алє тѳтѳрєрѳ Рѳмѳїлорѳ зєлѳшї, кє прє-цїєсїндѳ їмпортєнцїє шї фѳлосѳлѳї ачєстєї нїчї бїлїєтєчї, сѳ бїпєвѳїє-скѳ а ѳ ажїєтєа шї а ѳ сїрїїнїї кє сѳ пѳтѳ крєщє шї а сє дшїлѳлѳї спрє а ащєчє фѳлѳсєлє чє сє ащєтѳ дєлє дшїєдє. Дшї дєсєлѳї пє адрєсєтѳлѳї кѳтрє DD. Асторїї, карїї ащ тїпѳрїтѳ вѳрє кєртє, сєѳ карїї кшїєтѳ а пшїлѳкє, кє дїп остєпєлєлє чє ншїлѳ пєнтрѳ лшїпєн-рєа шї дшїлєпѳїтєрєа попорѳлѳї, сѳ нз кѳрѳдє ашїї пшїлѳлѳїї кѳнцїїшїєа шї а дшїлєвѳцїї ачєстѳ бїлїєтєкѳ кз кѳтє зшї єсємшїєрїѳ сєѳ шї маї пшїлє дїп кѳрїїлє чє дєлѳ лє лшїпєтѳ. Ншїаї ашїєа бїлїєтєкє ачєстѳа вє крєщє шї сє вє дшїлѳлѳї, фѳлосѳлѳї єї сє вє дшїлєдє дєпєрє, шї пшїєлє бїпєфѳкѳтєрїлорѳ ворѳ фї глѳрїфїкєтє. — Пєтѳрѳ Рєд Профєсєрє прїмарїѳ де Теолѳгїї дп їстїтѳтѳлѳї клєрїкєлє дїп Арєд.

Авєтрїє. Вїєнє 2 Фєврѳрїєѳ. Спрє а сє пшїє дп лъ-кєрє рєкрєтєцїєнєа дїп ашїлѳ ачєстѳа, с'ащ хѳтѳрѳлѳї кѳмшїсїєнїї де асєнтєцїєнєа ашїєлѳлѳї, карє ворѳ зшїлєа прїп дєрїлє де кѳрѳнѳ дшїлѳ рѳдѳлѳлѳї ашїєзєтѳ дп прїєїнцїє ачєстѳа.

— Фїїндѳ кѳ дп ашїї трєкшїї пшїлѳї сшїпшїї асєтрїєчїї, ѳмєнї кѳ прїдєрє шї кз ашїєзєтѳлѳтѳ, шї ащ пѳрїєсїтѳ дєрїлє лорѳ шї ащ є-шїєрєтѳ дп Америкє, зшїдє дшїї дшїкшїєнїєа кѳ ворѳ гѳєї фєрїчїрєа лє тотѳ пєлѳлѳ; шї фїїндѳкѳ асєтєнєа ѳмєнї дшїлѳ чє с'ащ вєзѳтѳ дшї-мєлєдїї дп їлєсїєнїєлє лорѳ сє дшїтѳрѳкѳ єар дп Авєтрїє, сѳрѳчїїї кз тотѳлѳ шї дшїлєвѳцїїї пшїаї кз їдєї пѳлїтїчє шї морєлї, прєкшї лє ащ дшїлѳлѳї дїп аттїєдєрєа лорѳ кз ємїєрєнцїїї цєрмєнїї дїп Америкє дєлє нѳрѳдѳ; де ачєєа мїнїєтєрїєлѳї дшї лшїпѳтѳ а ѳрїдєнєтѳ, кє дєрє-гѳтєрїєлє пѳлїтїчє сѳ адмѳпєзє пє асєтєпєнєа ѳмєнї карїї ворѳ а ємїєрє, кѳ прїпѳрѳ ачєстѳа пєрѳ дрєпѳлѳї де чєтѳдїєнїї асєтрїєчїї, чєрєрїє чє лє арѳ фєчє маї пє зршї лє дшїтѳрчєрєа лорѳ, нз ворѳ фї лєгєтє дп сємъ, шї нїчї єї нз ворѳ фї прїмїїцїї а їнѳрє дп прѳвїнцїє-лє асєтрїєчє.

— Дшїлѳ їмпортєнцїє чє ащ, дп мїпшїєлє ачєстє, цїрїлє дїп Мѳнтєнєгѳ, кѳнєїлѳлѳї адмїнїстрєтїєвѳ ал Лѳїдѳлѳї асєтрїєкѳї дїп Трїєстїї, а хѳтѳрѳлѳї сѳ дшїѳѳєкѳ кѳлѳтєрїєлє кѳтрє Dalmacia, шї ашїєа дп кѳрѳєлѳї лєпєї ачєстєїєа, дп тѳтѳ Лєнєа шї Жѳїєа вє плєкє зшїлѳ сєѳ кз аєрє дїп Трїєстїї кѳтрє Dalmacia.

— Дшїлѳ ѳ скрїєѳрє дїп Берлїнѳ сє фєкѳ кшїпѳкѳтє зршїтѳрїє-лє: Кѳшїєтѳ а афлєтѳ нз дємшїлѳ зшї мєтѳѳѳ нѳѳ дє а стѳрѳкѳрє скрїєрїєлє рєвѳлѳцїєнєрїї. Прѳпєгєнєдє мєїєрѳ а ашїєтѳ пєпѳрѳчїрєа дє а і сє прїдє, прїп прїєвїєгїєрєа дєрєгѳтєрїєлорѳ асєтрїєчє, чєа маї мєрє пєртє дїп прѳклємєцїєнїєлє єї шї дїп скрїєрїєлє чєлє ашїпрїєзѳтѳрїє. Спрє а сѳкѳпєа де ачєстѳ сєкѳєстєрєа, с'ащ фькэтѳ дшїлѳ ѳ фєврїєкѳ дїп Lѳndѳнѳ зшїлѳ ншєрѳ дє вєстєлє дє вѳзшїєрїѳї де пшїлѳєа шї де лѳлѳ кз вшїєсєлї, шї пє карє Кѳшїєтѳ лє а трїмїєкѳ прїп Vєnєcїєа дп Згѳрїєа. Дшїлѳ чєа дїпшїѳї сшїлѳтѳрѳ, пєрѳ тѳтє фїєрєлє шї вшїєсєлїєлє, шї єсє лєфєрѳ ѳ прѳклємєцїєнє рєвѳлѳцїє-нєрє, карє а фѳстѳ тїпѳрїтѳ кз ѳ пєгрєлѳ хємїєкѳ. (Loidѳ).

Францїє.

Пєрїєѳ 27 Іануєрїєѳ. Мѳнїтѳрєлє пшїєлїєкѳ прѳгрємє цєнтрѳ потшїа шї чєрємѳнїєа чє єстє сѳ сє фєкѳ кз оккасієнєа кшїпшїєї бє-сєрїєцїєї а Дшїпѳрєтѳлѳї.

TELEGRAFUL ROMAN.

Telegrafulu ese de doe ori pe
septemână: Mercuria și Sâmbăta
— Prenumerățiunea se face în
Sibiū la espeditura foiei, pe afară
la Ce. R. poște, cu bani gata, prin
scrisori francate, adresate către
espeditură.

N^{ro} 8. ANULŪ I.

Sibiū 28. Ianuariū 1853.

Prejiulū prenumerațiunei pentru
Sibiū este pe anū 7. fl. m. c; ear
pe o jumătate de anū 3. fl. 30. cr.
— Pentru celelalte părți ale
Transilvani și pentru provinciile
din Monarhiă pe unū anū 8. fl. ear
pe o jumătate de anū 4. fl. —
Inseratele se plătescū cu 4. cr.
șirilū cu slove mic.

Monarhia Austriacă Transilvania.

Ce s'a scrisū și s'a tipăritū până acum pentru poporulū românū?
Și cum s'a scrisū și s'a tipăritū? (Capetū)

Spre a deslega întrebările acestea mai pe scurtū, nu ne vomū sui până la Traian, care a împlântatū pe strămoșii poporului românū în țerile acestea; căci din epoca dela dânsulū și până la Aurelianū n'avemū să arrătămū alte monumente literari, decâtū inscripțiuni depe anticvitățile risipite peste totū pământulū țerilorū acestora. Nu ne vomū sui nicī la epoca aceea a barbariei, care după Aurelianū și căderea împărăției romane s'a întinsū peste tótă Europa; căci în timpīi acei grosolanī, limba română a căzutū sub domnia limbei slavone în beserică și politică, și n'avemū în privința literariă ce arrăta decâtū diplome scrise de Principi romāni în limba slavonă. Dar îndeșertū ne vomū sui și la epoca aceea mai seninā cândū, după restaurățiunea științelorū în Europa, Romāniī șiaū desrobotū limba de sub domnia acelei străine; căci și din timpīi aceia nu ne a remasū altă, moștenire decâtū ear numai diplome și niște cronice, care suntū scrise cu slove, încă celū puținū suntū în limba română. Punctulū de unde vomū începe va fi epoca, cândū întrebuiņțarea tipariului s'a întrodusū și la poporulū românū; pentru că de attuncī încócī s'a scrisū și s'a tipăritū mai multū, și cam de attuncī se pôte zice că începe și literatura română.

Poporulū românū a fostū totūdeuna și va fi religiosū, și evenimentele și fatalitățile lui aū întemeiatū și mai multū în inima lui simțiulū religiosității, cu care s'a mângăiatū în necasurile de față, și șia nutritū speranța pentru unū viitoriū mai bunū. Abia pe la jumătatea seculului 16-lea a cunoscutū facerile de bine ale tipariului, și cele dintăiū cărți, scrise, traduse și tipărite în limba română aū fostū cărți religiose, teologice, liturgice și morali, ceea ce s'a continuatū și în secululū 17-lea și în cei următori. Dar pe lângă trebuințele religiose poporulū mai avea și alte trebuințe; elū cerea și alte cărți de gustū și petrecere, de folosū și învățatură, și pela începutulū seculului 18-lea dobāndi și cărți profane precum: Alesandria, Sindina filosofulū, flórea darurilorū și altele. Este învederatū că aceste produse micī literarie documentēzā pruncia culturei poporului românū de attuncī; dar elū crescū cu încetulū și împuterinduse, ceru nutrimântū mai solidū. După jumătatea seculului 18-lea, niște bărbați mari romāni înavuțiură literatura română cu filosofia lui Kantū, cu Istoria Universale de Millot, cu Retorică, Gramatică și cu alte assemenea cărți solide, din care multe zacū și astăzi manuscrise și netipărite. Aceste cărți aū îmbolditū

tare spiritul românesc și au produs un folos nemărginit; dar masa poporului, care nu învăța mai mult și nici știa mai mult decât a cetii, se folosea foarte puțin de această literatură înaltă.

Începutul secolului 19-lea a fost foarte productiv în literatura română, atât pentru publicul mai cultivat, cât și pentru masa poporului de jos. De atunci încôci se înmulțiră literaturii române, și eșiră la lumină o mulțime de cărți de științe înalte, și un roi de produse literare beletristice originale și traducțiuni. În acest timp fericit nu s'au trecut cu vederea nici trebuințele materială și morală ale masei poporului; pentru îmbunătățirea stării lui materială s'au publicat cărți de economie, precum: economia stupilor, învățetură pentru prăsirea cartofilor, pentru creșterea vermilor de mătăsă, pentru facerea zaharului din mustul de jugastru și din tullele de cucuruz, și alte asemenea cărți populare folositoare; iar pentru dezvoltarea gustului de citit, pentru petrecere, mulțămire și folos s'au tipărit Patimile lui Hristos, Istoria lui Argir, fabulele lui Esop și o mulțime de alte asemenea cărți ușoare în poezie și în prosă. Dar cel mai înalt sbor a luat literatura în anii aceștii din urmă, încât mai toate ramurile științelor înalte s'au înăvuit cu literaturile lor. S'au tipărit Filosofii, Matematici, Fizici, Istori, Geografii și alte cărți care se țin de domeniul științelor înalte; progresul însă cel mai mare s'a făcut în beletristică, care poate arăta un legion de produse literare de felul acesta. Este speranță, că literatura română înaintându cu pași de uriași, va ajunge la gradul în care se află literaturile altor popore luminate. Dar pe lângă interesele publicului cultivat, n'ar trebui să se dea uitării poporul care trebuie să se cultiveze, și ar trebui ca să se respecte toate trebuințele lui materială și morală. Accum când școlile populare se înmulțesc, când tinerimea școlastică crește și când se formează un public numeros de cititori din popor, ar trebui pe lângă poezii și alte cărți de petrecere, să se publice pentru dănsul cărți populare de acelea, care să-l învețe o economie de câmp mai raționabilă; să-i însuflească simțul pentru ocupații industriale; și să-l îndemne la întreprinderi de negoț, prin care singure se cultivă și se ferește.

Dar cum s'a scris și se scrie românește în monarhia austriacă? Au fost și sunt foarte mulți scriitori români, învățați și erudiți; dar foarte puțin au scris și scriu bine. Zicerile și expresiunile cele întrebunțeză sunt românești; însă sintacsea, construcțiunea și stilul sunt cu totul străine. Acești scriitori n'au fost norociți de a studia limba română din Gramatica ei, din cărțile cele bune ce s'au scris întrânsa. Neavându Români școlă înalte, ei au învățat științele în limbe străine, cum am zice în limba latină, germană sau magiară. Limbele acestea pot să fie avute în ziceri și expresiuni; dar sintacsea lor este întorsă, construcțiunea periodică, și stilul nu e nici decum natural. Numica nu e mai ușor decât ca scriitorii aceia, cari n'au studiat limba română, să fie trași de exemplul limbilor pe care le învățat, și când scriu românește, să întrebunțeze stilul latin, german sau magiar. Unii din scriitori au împins și împing și astăzi cacoetele acesta așa de departe, încât cu cât întorc, succesc și scimonosesc stilul românesc mai mult, cu atât li se pare că scriu mai bine românește. Dar nu e așa. Limba română n'are nici o affinitate cu limba germană sau magiară, și acela care când scrie românește, imită stilul acelor limbe, strică limba românească. Cu limba latină stă în mai stinsă legătură, pentru că după cum zic erudiții una alta este ori mamă sau fiică; cu toate aceste, stilul limbii latine, nu se mai potrivește astăzi pentru limba română, după cum nu se potrivește pentru limba italiană, franceză, spaniolă, portugheză, cu care limba română este soră bună. Aceste limbe nu suferă sintacse întorsă, construcțiune periodică și stil scimonositor, prin urmare nici limba română. Dacă Germanul și Magiarul scrie întors și scitit,

apoi ei și vorbesc așa. Românul vorbește bine; pentru ce scriitorul să scrie reu? Acel scriitor va scrie bine românește, al cărui stil va fi mai neted, mai oblu, mai natural, al cărui stil va fi precum vorbește Românul.

Decând s'a desrobit limba română de domnia limbei slavone în beserică și politică, Români șiiau scris limba lor cu slove până către jumătatea secolului 18-le. Atunci niște bărbați înfocați cari au studiat pe român și limba lui, originea și toate întâmplările lui, au arătat, că ar fi timp ca Români să lapede slovele care sunt străine, și să îmbrățișeze literile latine sevă romane care sunt ale lor. De atunci în coci idea de a scrie cu litere s'a popularizat atât de mult, încât astăzi tot Românul mai cultivat simte trebuința de a îmbrățișa acea idee și de a o pune în lucrare. Și într'adevăr, nu numai istoria Românului, originea lui, numele lui, și toate ale lui îl povățuiesc ca să arunce slovele și să scrie cu litere, precum au scris strămoșii se, ci chiar limba, organismul ei, forma și materia ei o ceră acesta. Nu e nici un Român care s'a ocupat cătuși de puțin cu studiul limbei române și cu mijlocele culturei ei, ca să nu cunoscă, că limba română scrisă cu slove numai nu se poate cultiva, ci nici că poate fi limbă română. Adevărul acesta a pătruns în sângele și carnea Românului, în cătu numai poate fi îndoelă se dispută, și pentru aceea toți ceră și dorescă introducerea literelor. Să le introducemă dar, numai să ne grăbimă încet, să pășimă măsurat pentru ca atâtă mai secură să ajungemă la rezultatul dorit. Să respectămă beserica și cărțile ei tipărite cu slove, și să nu ne attingemă de dănele ca de niște lucruri sfinte. Să mă scrimă cu slove pentru poporul care nu știe citi cu alte semne, și n'are nici timp nici plăcere de a învăța literile la betranețe. Să pregătimă generațiunea care învață și să creștemă acumă, ca ea să cunoscă că limba română nu se poate scrie decâtă cu litere. Începutul s'a făcut, copiii învață astăzi în școle din Abecedarie cu litere; să urmeze acum o carte de lectură cu litere; după acesta să vină cărți didactice cu litere, și totă lucrulă să'lă încunune o Gramatică cu litere. În modulă acesta nu silă și împintirile năstre de acum, ci timpulă va introduce literile la întregă poporul roman.

De sub patele Surului 25 Ianuară. Spre a se întemeia ună bine mare, ună bine secură, ună bine durătoră, se facă începuturi bune, se pună fundamente statornice, și se lucră din toate părțile cu neprecurmare pentru acelă scopă mântuitoră. Ca să se cultive ună poporă peste totă, trebuie să pornescă comunități întregi, trebuie să se mișce familiile în parte, și trebuie să începă individele în singulare. Acestea însă nu se voră deștepta, nu voră întreprinde nimica, până când nu le va îmboldi cineva, și până nu le va învăța ca să vedă și să cunoscă binele la care trebuie să se silescă ca să ajungă. Organele cele mă naturale ale comunităților, ale familiilor și ale individeloră au fostă și voră fi totădeuna Preoții bisericei, Învățătorii școlei, Notarii cu judele și jurații, cari formeză deregătoră cea nemijlocită a comunităților. Aceste individe au cea dintăiu și mă mare influință asupra comunităților, încâtă precum potă fi începători și isvora a totă binele și a totă fericirea, așa potă să fie causă de stațiunare, de înapoiare și de nenorocire pentru dănele și printrănele pentru poporul întregă. Dacă aceste organe nu voră avă simț pentru binele și fericirea comune, și nu voră lucra în armonă și cu stăruință pentru întemeierea și înaintarea acestui bine, nu va fi scăpare și mântuire pentru comunități, nu va fi cultură și fericire pentru poporul întregă. Și într'adevăr, Preoții prin beserică avândă conștiința omniloră în mânele loră, potă cărmui cugetele, lucrările și faptele loră pe drumulă celă mă dreptă ală fericirei trupesti și suffletești. Învățătorii prin școle pregătescă pe tinerimea comunităților ca să fie odată creștini buni, suppuși credincioși, omeni înțeleghători și de omeniă, folositori loră însuși și poporulă ai

căruia sunt membrii. Notarii și cu deregătroi comunităților avându numai influință, ei și potere asupra lăcuiitorilor, îi poăt îndemna cu vorba, îi potă mișca și cu sila la totă binele, și potă în modulă acesta să sporască îmbunătățirea comunităților întregi și a familielor în parte.

Comunitățile române totădeuna 'șiau avută păstoriă loră suffletești, Învățetoriilor de școle și deregătoriilor comunali; dar ore oranele acestea întrebuințiatu'șiau totădeuna influința și poterea loră spre a produce înaintare spre bine în comunități în parte și în poporă preste totă? Știmă că timpii mai dinainte au fostă niște timpii nenorociți, în care activitatea Preotului și a Învățătorului, a Notariului și a deregătitorilor comunității, în privința binelui comune era ținuită, influința mărginită și poterea de a lucra paralisată. Cunoștemă și aceea, că cu tôte piedecile și greutățile împregiurărilor de atunci, totă s'au găsită mulți Preoți, cari 'șiau cunoscută misiunea loră cea îndoită de a fi adevărați părinți suffletești și trupești; s'au afflată mulți Învățetori de școle, cari au fostă pătrunși de importanța ciămării loră spre a crește generațiunii mai înțelegătorie și mai bune; și s'au găsită și deregătitori comunali cari au lucrată cu credință și zelă în cerculă loră, spre a îmbunătăți starea comunităților în parte și spre a folosi pe poporă peste totă. Dar în timpulă acestă favorabile de acum, când tătă desvolară individuale, comunale și poporale, și tătă înaintarea spre bine și fericire este assecurată, ce facă organele acele naturală ale poporului? Cum își întrebuințază influința și poterea? Scoțindă multe esemple frumose de Preoți zeloși, cari își pună și acum suffletulă pentru oile loră, de Învățetori harnici cari assudă și ostenescă spre a forma tinerimea, de deregători înțelepți cari cărmuescă comunitățile pe drumulă îmbunătățirii și ală fericirii, cu dorere ne vedem siliți a mărturisi publice niște păcate pentru ca să se pótă îndirepta, și a arăta niște rane rele, pentru ca să se pótă vindeca. Ne pare reuă din suffletă că unii din Preoții comunităților se mărginescă numai în administrarea taineloră și în sevărșirea servițiului și a ceremoniilor besericești, și uită că una din datoriele loră cele mai de frunte este de a învăța, de a sfătui și de a povețui pe poporă, atătă cu vorba cătă și cu esemplulă celă bună, și la alte lucrări și întreprinderi trupești, prin care să'și îmbunătățescă starea materiale și morale. Ni se rupe inima cândă vedemă, că cei mai mulți din Învățetori școlerilor comunali, necunoscândă nici ună metodă de a învăța și a crește pe tinerime, adducă în stare și pe copii și pe părinți ca să privescă scóla de temniță și învățetura de pedépsă, și pentru a nu perde mica lăfă ce li se dă, addună copii în scóla spre a face larmă și gălăgiă, ca să se pară trecătoriloră că ei suntă de față și că copiii învață. Cu întristare vedemă că deregători comunităților se țină strinsă numai de împlinirea ordinațiuniloră ce le vină dela deregătoriele mai înalte, și numai cugetă că mai au și alte datorii către comunitate în privința besericei ei, a școlăi, a Preoților și Învățetorilor, a drumuriloră ei, a înfrumusețerii ei, spre lauda loră, spre binele lăcuiitoriloră și spre înaintarea poporului întregă.

Știmă și cunoștemă, că Preoții nu suntă proveziuți cu trebuinciósele viații pentru esistența loră și a familii loră; că pe lângă puținele venituri ce le adduce deregătoria loră, ei trebuie să se ocupe cu economia și alte întreprinderi spre 'ași ține viața; și că timpulă ce le mai prisosește din împlinirea servițiului dumnezeescă nu'lă potă întrebuința spre învățetura și folosulă poporului. Pentru Învățetori școlerilor comunali încă este cunoscută că, de și li s'a încredințată deregătoria cea mai nobile de a forma din tinerime creștini buni, suppuși credințioși și ómeni înțelegători și de ómeni: dar ei suntă așa de nesocotiți și a șia de reuă respătiți, încătă adeseori păstoriă viteloră comunității suntă mai bine plătiți decâtă aceia cărora le este încredințată învețetura și creșterea tinerimei. Assemenea știmă și pentru deregători comunali, că seú suntă plătiți fórte reuă, seú nici decumă; că suntă obicinuiți a trage de multe

orî niște venituri nedrepte spre a se despăgubi de ostenele ce le pună în servițiul comunității și că timpul ce le mai prisosește din împlinirea strinselor lor datorii îl întrebuințază în deosebite ocupațiuni cu care își hrănesc familiile. Ce e dar de făcut? Să escusăm pe fiecare orî cu ce pretesc va eși înainte, și să lăsăm lucrurile să mērgă și în timpul acestu fericit, precum au mers mai înainte cu sute de ani? Ce folosesc pe popor drepturile acele frumoșe câștigate, decât nu e cine să'lu învețe și să'lu povătuască cum să se folosescă de dânsele? A cui va fi vina, decât prin nebăgarea în sēmă și prin desprețuirea binelui și a intereselor celor scumpe a le poporului, se va da ocaziune urmașilor de a încărcă cu blesteme țerâna mormântelor acelor cari trăiesc acum?

Dar nu; noi credem și sperăm tare, că toți cari sunt aproape de popor, cari sunt în fruntea lui, cari au influință și potere asupra lui, se vor mișca, vor pune mâna, și vor lucra pentru înmulțirea binelui și a fericirii lui. Preoții se vor petruce de desevășire de ciāmarea și pozițiunea lor cea sfântă, și atât prin învățetură cât și prin esemple bune, vor lucra cu zel în via Domnului; și atunci fiii lor suffletești, desbrăcându-se de neravurile cele rele și îmbrățișându cele bune, își vor îmbunătăți starea lor materiale și morale, și prin fericirea lor parțială va crește fericirea poporului înteg. Învățetorii vor cunoște importanța deregătoriei ce li s'a încredințat, și prin învățetură solidă și creștere morale ce vor da tinerimei, vor forma omenî luminați, creștinî evlavioși, suppuși credințioși, spre lauda numelui lor și spre binele și fericirea poporului. Deregătorii comunităților își vor întrebuința bine influința și poterea ce au asupra lăcuiitorilor comunităților; vor îngriji de înfrumusețarea beserice și de îmbunătățirea stării Preoților; vor întemeia școle bune și vor resplăti cum se cuvine ostenele Învățetorilor; vor îngriji de înfrumusețarea și curățenia comunităților, de drumurile și de tôte înlesnirile lor; și nu vor trece cu vederea nimica ce contribue la buna petrecere, pace și mulțămire a lăcuiitorilor.

Atunci va crește secură binele poporului, și va înflori frumos fericirea lui; urmașii vor bine cuvânta pe cei ce le au pregătit un viitor dulce; și Dumnezeu va resplăti ostenele tuturor, cari au assudat pentru întemeierea acestei stări dorite!

Arad 17 Ianuariu. În ani nu demult trecuți, când, Pré Onoratul Domn Patriciu Popescul, Arhimandritul Opovei și Administratoarele dieceșei Aradului, ca Proto-Diacon se affla Professore de Teologie în institutul clerical arădan, prin zelul, îndemnarea și stăruința sea, s'a fost întemeiată o bibliotecă pe sēma acestu institut pentru trebuința și folosul clericilor. Acēstă tineră bibliotecă, parte prin offerte benevole de cărți și de bani, parte prin neobositele și așia zicându mai siluitoarele stăruințe a le începătoriului ei, crescă până la 339 autori în mai multe volume, după cum se vede din însemnările arhivului acestu institut. Către acēsta, pentru ca cu timpul să pōtă și mai multă a se înavuți și a adduce folos tinerimei, fundatoarele a mai depus și în casa de păstrare din Arad 43 fl. m. c. pentru creșterea și prosperarea acestei biblioteci. Pentru aceste cugete frumoșe, pentru aceste stăruințe bărbătești și pentru aceste fapte generose, fundatoarele biblioteci șia făcut un nume care resună cu plăcere între poporul român. Profesorii urmatori prețuind acēstă bibliotecă după importanța ei, o păstrară cu sinceritate ca un deposit sfânt până la porumperea trecutelor evenimente, când institutul clerical nu atât din sgomotul armelor, cât din alte împregiurări, fu nenorocit a appune. Cu acēstă appunere a institutul bibliotecă a sufferit mar și simțitorie daune; despre o parte căci multe cărți care s'au fost dat mai înainte spre cetire la unii din clerici cari pe urmă s'au preoțit, și la privați, nu s'au mai întors înapoi; ear despre altă parte cu ocaziunea bățăilor întâmplare la Arad între imperiali și

revoluționari, străpurtându-se dela un loc la altul pentru scăpare, a pățit multe pierderi. Cu toate acestea pe cât au lăsat împregiurările acele fatale, s'a pusă totă silința, ca atât instrumentele institutului, cât și remășițele bibliotecii să se păstreze până în anul 1851, când pre Onoratul Domn fundator, ordinându-se Administratore al diecesei, a mântuit biblioteca din gura periciunii.

După ce în anul 1852 prin părintesca îndurare a M. S. Împăratului și prin dispozițiunea Sfințeniei Sele Patriarhului serbesc, a reînviat institutul clerical, una din cele din tăiu îngrijiri ale noastre a fost ca să se reînvie și biblioteca. După cercetarea catalogului cărților și după înregistrarea lor s'a vezut, că din 339 autori se află în ființă 258, și că prin urmare lipsesc 81. Această lipsă cu atât este mai mare și mai simțitorie, cu cât în dieceea Aradului, în periferia cetății acesteia suntem depărtați de institute literare romane gimnasiale, și nu sunt alte biblioteci romane decât a institutului clerical. Deci spre a corespunde intențiunei pre Onoratul Domn fundator, spre a stringe resipetele și împrăștiatele cărți și spre a completa această modestă bibliotecă, ne vedem îndetorați de a publica și a provoca pe toți, la cari s'arū afla în pestrare cărțile care lipsesc, ca să binevoiască a le aduce înapoi și a primi mulțămirea noastră că le au scăpat din peire. Tot odată ne folosim de ocasiunea această de a ne adresa către inimile cele calde ale tuturor Românilor zeloși, ca prețuind importanța și folosul acestei mici biblioteci, să binevoiască a o ajuta și a o sprigini ca să potă crește și a se îmulți spre a aduce folósele ce se așteptă dela dânsa. În deosebire ne adresăm către DD. Autori, cari au tipărit vreo carte, se u cari cugetă a publica, ca din ostenelele ce pun pentru luminarea și înaintarea poporului, să nu cruțe a'și mulțami conștiința și a înavuți această bibliotecă cu câte un esemplariu se u și mai multe din cărțile ce dau la lumină. Numai așa biblioteca această va crește și se va îmulți, folosul ei se va întinde departe, și numele binefăcătorilor vor fi gloriificate. – Petru Raț Professore primariu de Teologie în institutul clerical din Arad.

Austria. Viena 2 Fevruariu. Spre a se pune în lucrare recrutațiunea din anul acesta, s'au hotărât comisiuni de assentațiune ambulanti, care vor umbla prin țerile de corónă după rândul așezat în privința această.

– Fiind că în anii trecuți mulți suppuși austriaci, ómenii cu prindere și cu așezământ, și au părăsit țerile lor și au emigrat în America, unde își încipua că vor găsi fericirea la tot pasul; și fiindcă asemenea ómenii după ce s'au vezut înșelați în illusiunile lor se întorc ear în Austria, sărăciți cu totul și înavuți numai cu idei politice și morale, precum le au învățat din atingerea lor cu emigranții germani din America dela nord; de aceea ministeriul din lăuntru a ordonat, ca deregătoriile politice să admoneze pe asemenea ómenii cari vor a emigra, că printr'acastă perdă dreptul de cetățiani austriaci, cererile ce le arū face mai pe urmă la întórcerea lor, nu vor fi luate în sémă, și nici ei nu vor fi primiți a intra în provinciile austriece.

– După importanța ce au, în minutele aceste, știrile din Montenegro, consiliul administrativ al Loidului austriac din Triesti, a hotărât să îndoască călătoriile către Dalmația, și așa în cursul unei acesteia, în totă Lunea și Joia va pleca un vas cu abure din Triesti către Dalmația.

– Într'o scrisóre din Berlin se fac cunosute următoriele: Coșut a aflat nu demult un metod nou de a străcura scrierile revoluționari. Propaganda magiară a avut nenorocirea de a i se prinde, prin privegierea deregătoriilor austriece, cea mai mare parte din proclamațiunile ei și din scrierile cele

aprinzătorie. Spre a scăpa de această secestrare, s'au făcut într'o fabrică din London un număr de basmale de bozunariu de mătasa și de lână cu văpseli, și pe care Coșutu le a trimis prin Veneția în Ungaria. După cea dintăiu spălătură, perū tóte figurele și văpselile, și ese affară o proclamațiune revoluțiunare, care a fost tipărită cu o negrelă hemică. (Loidu).

Franția.

Parisu 27 Ianuariu. Monitórele publică programa pentru pompa și ceremonia ce este să se facă cu ocasiunea cununieii besericești a Împăratului.

După cununiă voru fi petreceri mari, serbători populari, teatre fără plată, illumiñațiuni și altele, care voru înălța serbarea zilei și a evenimentului aceluia.

Corpul diplomaticu întregu se va affla față la ceremonia cununieii în beserica Notre-Dame și după sevărșirea actului acestuia, este poftit și în palatul Tuileri la concertul ce se va da acolo.

Împăratul nu vré ca mirésa sea să fie în zioa nuntei împodobită cu diamantele corónei, zicând că acésta póte se însemneze nenorocire. De aceea artistul curții este însărcinat, ca pentru fiitoria împărătesă să facă o diademă din petre prețioase care va costa 2 milioane franci.

Fiitoria împărătesă s'a interesat foarte mult pentru o amnestiă generale și pentru îmblânzirea decretelor în contra familieii Orleans, și precum se aude, se voru împlini dorințele ei.

Fiitoria împărătesă n'a vrut să primescă darul de 600,000 franci ce orașul Parisu a hotărât a face cu ocasiunea cununieii. Împărătesa a adresat o scrisóre către consiliul municipale, prin care îi mulțamește pentru simtimentele ce le a arătat; dar totu odată îlu poftește ca suma aceea întregă să o împartă între seraci. Se zice că cu capitalele acesta se va fonda o școlă de fete serace.

În zilele acestea Arhiepiscopul Parisului a făcut o visită fiitoriei Împărătese; la plecare ea 'ia dat un portofeu cu bancnote zicându: acesta e pentru seraci!

În Parisu și în tótă Franția se formează între lucrători șoșietăți de ajutorie și spriginire împrumutată. Împăratul a numit opt Președinți pentru opt asemenea șoșietăți, și a dat voiă ca să se mai facă în Parisu alte 6 șoșietăți de acelea.

Împăratul a eratu pe maisterii carii lucră accasă materiale date de fabricanți, ca să nu plătescă contribuțiune industriale.

Depeșele telegrafice sosite din Paris cu data 30 și 31 Ianuariu sună, că s'a sevărșit ceremonia cununieii besericești; Împăratul și Împărătesa, după ce s'au întors în palat, au plecat la St-Clu, și preste totu locul au fost salutați cu cele mai vii acclamațiuni a le poporul. Împăratul a dat amnestiă la 3000 espatriati, și mai remănu acum numai 1200.

Anglia.

Londonu 27 Ianuariu. Se adevereză știrea că Lordul Palmerstonu va propune la începutul sesiunii parlamentului ca să se îmulțescă armata. Atătu pedestrima și călărimea, cătu și artileria și marina voru primi întăriri. Suma acésta însă nu se va poté sui peste 12,000 ómeni, căci decând emigrațiunea crește ómenilor nu le place viața de casarmă și nu vreș să se înroleze la miliția.

Baronele Lionel Rotșild a primit invitațiune dela Împăratul Franșosilor ca să mérgă la Paris, spre a fi față la serbătorea cununieii.

Guberniulŕ anglicŕ cugetă ca în luna lui Aprilie séu Maiŕ să cieme la eserciție tótă miliția conscrisă.

Poliția din Liverpool a făcutŕ o descoperire tristă, că soțietatea cea înfricoșiată și secretă din Irlanda, care are de scopŕ a ommorâ pe proprietarii de pământŕ ce tiranescŕ pe arendașii cei micŕ, are ramure întinse și în Anglia și Scoția. În urma descoperirii acesteia s'ău arrestatŕ mulți indivizi suspectŕ din Liverpool, Manșester și Dublinŕ.

Lorzii bancierii și toți avuții cei mai însemnători allergă cu grămada la Paris, spre a vedé pompa și ceremonia cununiei Împăratulŕ Franțosilorŕ.

Montenegro.

La știrile ce s'ău publicatŕ despre lovirile Turcilorŕ cu Montenegriinŕ, Observatorele dalmatinŕ adaogă deslușirile următorie mai pe largŕ: Pecând unŕ corpŕ de Turci a bătutŕ Grahovo, Reis Pașă cu trupele lui a pătrunsŕ prin strimțorea dela Planița până la Ostrog în Montenegro, în vecinătatea Herțegovinei. Dela Ostrog este o potecă îngustă printre munți și prepastii preste Piosavața, Zevo și Bielice până la Neguș. În seculii trecuți mai mulți Veziri bosniaci, carii vrură să petrundă în Montenegro, fiind bātuți, își perdură armatele în strimțorile acestea. Principele Daniil, îndată ce a auzitŕ de venirea lui Reis Pașă, 'ia eșitŕ înainte cu o trupă de Montenegriinŕ alleși și'la respinsŕ înapoi. În timpulŕ întâmplărilor acestora decâtre Herțegovina, Montenegriinŕ din ținutul Berda aŕ eșitŕ înaintea corpului de Turci carii vinea către Bielopavlici, și după ce îi respinseră înapoi, ommorâră 150 ómeni, și le luară multe arme, munițiune și cai. Totŕ în timpulŕ acesta, după cum s'a publicatŕ, 3000 Montenegriinŕ din ținutul Cernicica s'ău portatŕ cu bravură în contra 12,000 Turci, carii se însemnară în părțile acelea cu multe tiranii în contra femeilorŕ, copiilorŕ și bătrănilorŕ. Principele Daniil a trimisŕ o scrisóre către bravii Montenegriinŕ dela Cernicica și dela Ricica, prin care îi laudă și îi încuragiază ca să păstreze unirea frățescă și să stăruiască în luptă.

– După arderea și pustiirea Grahovului de Turci, nu se știa ce s'a făcutŕ Voevodulŕ Vuiatici. S'a auzitŕ mai pe urmă că arŕ fi scăpatŕ într'o peșteră. După știrile cele mai noue s'a adeveditŕ că a căzutŕ prinsŕ în mânilorŕ Turcilorŕ, cu familia sea și cu vreocățiva din credincioșii seŕ. Selim Beŕ stă cu 10,000 la hotarele Albaniei. Omerŕ Pașă a sufferitŕ perderi simțite la Bielopavelici, și accum a luatŕ pozițiune la Spuț.

Turcia.

Constantinople. 22 Ianuariŕ. Abd-el-Cader, după ce'șia făcutŕ visita la Sultanulŕ, s'a dusŕ la Brusa, care este loculŕ internării lui.

– După cum în partea appusului Turciei, s'ău resculatŕ Montenegriinŕ pentru independință, așia la resăritulŕ ei aŕ rebelatŕ Drusiŕ, carii nu vorŕ să se supună măsurilorŕ de recrutațiune a le Porții, și pentru aceea 'șiau părăsitŕ câmpurile de semănature și s'ău retrasŕ la munți. Nu demultŕ s'ău trimisŕ acolo comisari Turci; carii să negoțieze pace și suppunere cu dânșii; dar ei aŕ declaratŕ, că câtŕ pentru câmpuri ei le vorŕ lucra, însă la conscripțiune nu se vorŕ suppone, ci vorŕ da mai bucurosŕ o sumă de bani ce se va hotărâ. Către acésta a cerutŕ, ca Sultanulŕ să le dee unŕ fermanŕ prin care să fie scutiți de recrutațiune. Se înțelege că Pórta nu póte primi asemenea condițiuni, și către primăveră va porni din nou resboiŕ cu Drusiŕ.

– În privința sfântului mormânt s'a dat o hotărâre desăvârșită, și următoarele concesiuni, ce s'a făcut Latinilor, s'a addus la îndeplinire în ființa de față a Comisariului turcesc Afif Beî 1.) Steoa din peștera dela Vitleem, s'a aşezat ear acolo cu cieltuiela Latinilor și în numele Sultanului; dar cu toate acestea Latini n'a drept de a ținea acolo servițiū dumnezeesc ca mai înainte. 2.) Li s'a dat o cieă de cele mari de la pórta cea mare a beserecii din Vitleem, fără însă a fi slobozi de a face vre o scimbare în lăuntrul besericeî. 3.) S'a dat voiă Latinilor ca în beserica sf. mormânt a Mariei să țină servițiul dumnezeesc dinpreună cu celelate confesiuni, într'o zi unii într'altă zi alții. În timpul sfântului servițiū Latini să întrebuițeze vasele lor cele sfinte; dar nu sunt slobozi să attârne candel, icóne ș. ce. l., și în zilele serbătorilor celor mari să lase pe Greci ca să slugescă întâiū, potū însă într'același timp să țină și ei servițiul dumnezeesc la unū altariū portativū. 4.) S'a dat însfârșitū Latinilor preferința de a ținé servițiul dumnezeesc în capela muntelui Olivetului. – După cum înștiințéază gazeta dela Triesti, Latini nu sunt mulțamiți cu concesiunile acestea, și aū dat unū protestū puternicū atâtū lui Afif Beî, câtū și consulelul frănosesc D. Bota. Dar și Greci sunt înfuriați pentru aceste concesiuni făcute Latinilor, nu vorū să se supună nouelor dispozițiunî, și Patriarhul grecesc a plecat la Constantinople, spre a reclama din noū cu ajutoriul ambasadei rusești.

Înștiințare.

Subtânsemnatul, denumit fiind prin decretul înaltului Ministeriū de justițiă Corredactor la buletinul legilor imperiului din Viena, me simtū îndetorat a correspunde ciămării ce mi se face și a ocupa postul ce mi se offereste. Acéstă împregiurare redică de assupra mea responsabilitatea de Redactor alū Telegrafului romanū, și cu numerul 8 alū fóiei acesteia numele meū încetă de a mai figura în acéstă calitate.

Aaron Florian.

Înștiințare dela editura Telegrafului romanū.

De și prin retragerea D. Aaron Florian se face scimbare în redacțiunea Telegrafului romanū; dar editura credințiosă îndetoririlor se le către publicū, va urma cu fóia acéstă regulatū și neîntreruptū, ca și până accum. Întrebuițânduși mijlócele ce le are în dispozițiune, se va sili până însfârșitū a satisface așteptării și dorinței publicului, și a merita încrederea ce i s'a dat: despre care în numărul viitoriū mai pre largū.

Tipografia diecesană.

Cursul banilor la Viena în 3. Fevruariu. Calend. noū.

Aurul _____ 117
Argintul _____ 110 $\frac{1}{4}$

Redactor respunzetoriū: **Aaron Florian.**
Editura și tipariul Tipografieî diecesane.